

Форма № 4

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

(найменування центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки)

Національний університет «Запорізька політехніка»

(повне найменування закладу вищої освіти)

Кафедра Загальноправових та політичних наук

(найменування кафедри, яка відповідає за дисципліну)

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Управління соціальними процесами

спеціальність 052 Політологія

(код і назва спеціальності)

освітня програма (спеціалізація)

(назва спеціалізації)

інститут, факультет Інститут управління та права, Юридичний факультет

(назва інституту, факультету)

мова навчання українська

Запоріжжя – 2019 рік

програма «Управління соціальними процесами» для студентів
(назва навчальної дисципліни)

спеціальності _____,
освітня _____ програма
(спеціалізація) _____
(назва освітньої програми (спеціалізації))

«_____» _____, 20__ року - _____ с.

Розробники: Попович Я.М., доцент кафедри загальноправових та політичних наук,
к.філос.н.

(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та
вчені звання)

програма затверджена на засіданні кафедри
Загальноправових та політичних наук

Протокол від «_____» _____ 20__ року № _____

Завідувач кафедри Загальноправових та політичних наук

(найменування кафедри)

«_____» _____ 20__ року _____
(_____)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Схвалено науково-методичною комісією _____ факультету

_____

(найменування факультету)

Протокол від «_____» _____ 20__ року № _____

«_____» _____ 20__ року Голова _____
(_____)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Узгоджено групою забезпечення освітньої програми*

_____

_____

«_____» _____ 20__ року Керівник групи _____
(_____)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

*Якщо дисципліна викладається невідпусковою кафедрою

_____ 20__ рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» Напрямок підготовки 052 «Політологія»	Нормативна	
Модулів – 1	Спеціальність:	Рік підготовки	
Змістових модулів – 2		3-й	3-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____		Семестр	
(назва)		6-й	6-й
Загальна кількість годин – 90		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 7 семестр - 18 год. самостійної роботи студента – 7 семестр – 6 год.	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	12 год.	4 год.
		Практичні	
		12 год.	2 год.
		Лабораторні	
		0 год.	0 год.
		Самостійна робота	
		60 год.	78 год.
		Індивідуальні завдання:	
6 год.			
Вид контролю:			
Екзамен	Екзамен		

Мета та завдання навчальної дисципліни

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни «Управління соціальними процесами»: опанувати знання про основи теорії та практики соціального управління; про закономірності, принципи, методи, форми та механізми управління різноманітними явищами та процесами сучасного суспільства, як на мікрорівнях, так і на макрорівнях

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Управління соціальними процесами» є навчити студентів раціонально проектувати управлінські відносини та здійснювати ефективні перетворювальні впливи на соціальні об'єкти та процеси, людей, які беруть у них участь, задля отримання бажаних для управління результатів

У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими компетентностями:

- Інтегральна компетентність (ІК)
- ІК-1. Здатність розв'язувати спеціалізовані завдання в предметній сфері політології та застосовувати ключові теорії і методи політичних досліджень та аналізу політики у експертно-аналітичній, політико-організаційній, консультаційній, викладацькій і громадській сфері практичної професійної діяльності.
- Загальні компетентності (ЗК)

- ЗК-1. Здатність до абстрактного, логічного та критичного мислення, аналізу і синтезу.
- ЗК-2. Набуття гнучкого мислення, відкритість до застосування концептуальних і базових знань у практичних ситуаціях, розуміння предметної області та професійної діяльності.
- ЗК-5. Здатність здійснювати усну і письмову комунікацію професійного спрямування державною та іноземною мовами.
- ЗК-6. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій для пошуку, оброблення, аналізу та використання інформації з різних джерел.
- ЗК-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, проводити дослідження на відповідному рівні.
- ЗК-8. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності, здатність працювати в міжнародному контексті.
- ЗК-10. Здатність працювати автономно, визначати, формулювати та розв'язувати проблеми, аналізувати соціально-значущі процеси та приймати обґрунтовані рішення.
- Фахові компетентності спеціальні (ФК)
- ФК-1. Знання понятійно-категоріального апарату та методів політичної науки, основних галузей (напрямків) політичного знання.
- ФК-2. Знання вчень та концепцій світової та української політичної думки.
- ФК-3. Знання основних компонентів політичного процесу на світовому, регіональному та національному рівнях.
- ФК-4. Знання принципів політологічного підходу до аналізу соціальнополітичних явищ і процесів, окремих суб'єктів та інститутів; засад та технологій політичного прогнозування.
- ФК-7. Уміння аналізувати специфіку основних етапів розвитку політики та світового політичного процесу.
- ФК-9. Уміння об'єктивно і критично оцінювати життєво важливу соціальнополітичну інформацію.
- ФК-13. Здатність застосувати прогностичні методи дослідження операцій у процесі підготовки та прийняття політичних рішень.
- ФК-14. Здатність ефективно застосовувати комунікативні технології в спілкуванні з різними суб'єктами взаємодії, застосовувати демократичні технології прийняття колективних рішень, враховуючи власні інтереси і потреби інших.

очікувані програмні результати навчання:

Застосовувати критичне мислення, раціональну аргументацію, аналіз та синтез.

Розуміти предметну область та базову специфіку професійної діяльності.

Застосовувати здобуті знання у професійній діяльності.

Проводити професійний пошук, оброблення та аналіз фактів, даних та інформації з різних первинних та вторинних джерел.

Спілкуватися та презентувати свої ідеї широкій аудиторії, засобам масової інформації, експертам з інших галузей знань.

2. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теорія та історія соціального управління

Тема 1. Сутність і зміст соціального управління

Управління як вплив на соціальні процеси як сфера свідомої діяльності людей. Соціальне управління як особлива сфера людської діяльності і людських відносин - управлінських, особлива група працівників - керівників.

Система управління. Цілепокладання як процес обґрунтування і формування цілей керованого об'єкта. Нова парадигма управлінської теорії: творча особистість, яка перетворює сила колективного інтелекту суспільства - сьогодишнє головний зміст суб'єкта управління.

Інтелектуальні, інформаційно-аналітичні системи управління, їх можливості цілісного, доцільного зміни життя, поліпшення якості життя людей. Організаційні відносини - необхідний елемент системи управління.

Тема 2. Методи соціального управління

Сутність та специфіка методів управління. Комбінація різних методів управління (соціальних, економічних, соціально-психологічних, організаційно-адміністративних, самоврядних та т. П.) І досягнення стану їх динамічної рівноваги. Використання наукових методів (проекування, прогнозування, моделювання та ін.) - основа підвищення ефективності і раціональності управління. Співвідношення самоврядування, саморегуляції і наукових методів управління. Необхідність поєднання різних методів - принцип управління.

Тема 3. Цілепокладання в управлінні

Цілепокладання як основна функція управління, основний засіб впливу і реалізації системного підходу. Конкретність і реальність цілей. Контрольованість реалізації цілей: необхідність достовірної інформації, в тому числі і зворотного, інформують суб'єкт управління про хід управлінського процесу. Узгодження цілей між собою і з об'єктивними умовами діяльності і засобами самої організації. Модель комплексу цілей. Формування «дерева цілей». Особливе значення в цілепокладання стратегічних цілей, що виражають довгострокові і глобальні інтереси суспільства. Соціальні цілі як генеральні, що визначають для всіх інших цілей, як головна місія суспільства, покликаною забезпечувати високу якість життя своїм членам.

Стратегічне цілепокладання - змістовна сторона управління на концептуальній основі. Концепції і стратегії управління. Необхідність концентрації ресурсів на головних напрямках, розподілу їх з урахуванням перспектив розвитку, прийняття пріоритетних програм і проектів, які мають визначати «прорив» в антикризовому управлінні. Різновиди стратегій: стратегії виживання, прискореного зростання, перехідного періоду і ін. Процес розробки та реалізації стратегій, їх етапи та технології. Висування стратегічного управління на одне з провідних місць - суть управлінської революції.

Змістовий модуль 2. Зовнішнє середовище і функції головних суб'єктів управління.

Тема 4. Особливості управління в XXI столітті

Об'єктивні та суб'єктивні умови, в яких діють суб'єкти та об'єкти управління в кінці XX і початку XXI століття. Нові вимоги до розвитку і ступеня організованості суб'єктивного фактора в управлінні. Необхідність інноваційних форм мислення, перш за все глобальних і стратегічних, сучасних інформаційно-аналізують систем управління і духовно-моральних пріоритетів у визначенні вектора сталого розвитку. Вимоги до норм міжнародного права і до розробки і використання світових соціальних стандартів, нормативів, що дозволяють людству уникнути екологічної та соціальної катастроф, не тільки вижити, але і стійко розвиватися, а не деградувати. Нові вимоги до суб'єктів управління, перш за все до держави. Протиріччя між глобальним об'єктом управління (вся планета Земля) і суб'єктом управління (світове співтовариство і його органи). Його суть і можливі шляхи вирішення. Управлінський ресурс як один з визначальних на шляху

виживання людства і його стійкого розвитку. Актуальність проблем розробки і реалізації національних доктрин розвитку в кожній країні, їх узгодження зі світовими тенденціями і забезпечення заходів національної безпеки.

Тема 5. Держава - головний суб'єкт соціального управління

Державне управління як особливий вид управління, що займає особливе місце в системі управління суспільними справами. Владні сили і механізми здійснення державного керівництва і управління. Державний вплив перш за все як владне, політичне, має правову обумовленість (легітимність), а в реалізації управлінських рішень - силу державного апарату, який володіє засобами примусу. Підтримка цілісності соціальної системи на основі системності управління - одна з найважливіших функцій державного управління. Основні засоби реалізації цієї функції: розробка концепції національного розвитку, стратегій, відповідних політик і їх програмно-цільового забезпечення. Держава як інститут громадянського суспільства. Борг держави перед суспільством. Протиріччя між суспільством і державою, шляхи їх вирішення. Одна з головних закономірностей перетворення держави в цивілізований інститут суспільства - делегування функцій (розпорядчих, регулятивних, фінансово-економічних, владних і ін.) В усі країни управління відповідно до їх природою, мотивація реального становлення громадянського суспільства. Причини кризи державного управління та політичної влади. Проблеми російської державності та шляхи їх цивілізованого вирішення.

Тема 6. Головна політика стабілізації суспільної системи: управлінський механізм реалізації

Поняття «соціальної доктрини» і «соціальної політики». Їх розробка і реалізація - основи затвердження нового типу державності і державного управління, що відповідають вимогам соціального прогресу і тривожним викликам XXI століття. Етапи розробки соціальної політики. Диференціація функцій розробки та реалізації соціальної політики за трьома рівнями: федеральний, регіональний, міський або регіональний. Регіональне і муніципальне управління і його функції з вироблення і реалізації соціальної політики. Протиріччя на цих рівнях управління. Програма соціально-економічної підтримки інтересів населення як універсальна технологія сучасного вирішення питань підвищення якості життя людей.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	усьо го	у тому числі				
		л	п	лаб	ін д	ср
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1. Теорія та історія соціального управління						
Тема 1. Сутність і зміст соціального управління		2	2			
Тема 2. Методи соціального управління		2	2			
Тема 3. Цілепокладання в управлінні		2	2			
Змістовий модуль 2. Зовнішнє середовище і функції головних суб'єктів управління.						
Тема 4. Особливості управління в XXI столітті		2	2			
Тема 5. Держава - головний суб'єкт соціального управління		2	2			
Тема 6. Головна політика стабілізації суспільної системи: управлінський механізм		2	2			

реалізації						
Усього годин:		12	12			

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Змістовий модуль 1. Теорія та історія соціального управління	
1.	Тема 1. Сутність і зміст соціального управління	2
2.	Тема 2. Методи соціального управління	2
3	Тема 3. Цілепокладання в управлінні	2
	Змістовий модуль 2. Зовнішнє середовище і функції головних суб'єктів управління.	
4	Тема 4. Особливості управління в XXI столітті	
5	Тема 5. Держава - головний суб'єкт соціального управління	2
6	Тема 6. Головна політика стабілізації суспільної системи: управлінський механізм реалізації	2
	Разом:	12

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Змістовий модуль 1. Теорія та історія соціального управління	
	Тема 1. Сутність і зміст соціального управління	2
	Тема 2. Методи соціального управління	2
	Тема 3. Цілепокладання в управлінні	2
	Змістовий модуль 2. Зовнішнє середовище і функції головних суб'єктів управління.	
	Тема 4. Особливості управління в XXI столітті	2
	Тема 5. Держава - головний суб'єкт соціального управління	2
	Тема 6. Головна політика стабілізації суспільної системи: управлінський механізм реалізації	2
	Разом:	12

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Змістовий модуль 1. Теорія та історія соціального управління	
	Тема 1. Сутність і зміст соціального управління	2
	Тема 2. Методи соціального управління	2
	Тема 3. Цілепокладання в управлінні	2
	Змістовий модуль 2. Зовнішнє середовище і функції головних суб'єктів управління.	
	Тема 4. Особливості управління в XXI столітті	2
	Тема 5. Держава - головний суб'єкт соціального управління	2
	Тема 6. Головна політика стабілізації суспільної системи: управлінський механізм реалізації	2
	Разом:	12

8. Методи навчання

Вивчення курсу „Управління соціальними процесами” передбачає використання активних та інтерактивних методів навчання (різні види обговорення (дебати мозковий штурм, лекції з використанням інтерактивну, методи оцінювання і само оцінювання, планування тощо). Крім того, вивчення курсу базується на використанні комунікативних методів, що охоплюють методи й процедури контакту студента з безпосереднім джерелом знань (викладачем). При цьому комунікативні методи поділяються на пасивні й активні: у перших провідна роль належить викладачеві (під час лекцій), в активних методах ініціатива належить студентові, який активно контактує з викладачем. Активні методи поділяються на групові (мозковий штурм, круглий стіл) та індивідуальні (інтерв’ювання, вільний діалог). Активно використовується текстологічні методи, що включають набуття знань з фахової літератури (монографії, підручників, навчальних посібників, методичних рекомендацій, науково-методичних статей тощо).

Основними формами проведення занять є: лекції, семінари, самостійні заняття.

Лекції складають основу теоретичної підготовки студентів. Вони повинні давати студентам фундаментальні знання з предмету, розкрити найбільш складні питання учбового матеріалу, сприяти розвитку мислення студентів, розумінню ними природи глобальних змін, що відбуваються сьогодні в світі та та носити проблемний характер. Рівень проблемності лекції має підвищуватися на кожному наступному курсі навчання.

Лекція повинна відповідати вимогам:

- розкривати певну логічну послідовність основних питань теми, без ускладнення її зайвими деталями;
- мати наукове обґрунтування положень джерел та документів, розкривати методичні складові предмету;
- давати обґрунтування переваг та недоліків соціально-економічного та політичного розвитку країн;
- висвітлювати досвід війн та повоєнного врегулювання світу;
- виховувати патріотизм, національну гордість, відданість інтересам своєї держави на тлі вивчення історії інших країн;
- лекція повинна бути ясною, чіткою. Під час лекції необхідно використовувати таблиці, схеми, діафільми; фрагменти учбових фільмів; застосовувати різні сучасні технічні засоби навчання.

Лекція з «Управління соціальними процесами» повинна спонукати студентів до вивчення додаткової літератури, періодичних видань, створити умови для самостійного розкриття проблемних питань.

Лекція на 2 навчальні години розробляється в обсязі приблизно до 25 сторінок машинописного тексту. Вона, як правило, вміщує 5-6 учбових питань і складається з трьох основних частин: вступу, основної частини, висновків. У вступі висвітлюється актуальність (значення теми), її основна ідея, встановлюється зв'язок цієї лекції з попередніми заняттями, вказуються мета і план (основні питання) лекції. Вступ має бути стислим і повинен підготувати студентів до сприйняття суті питань. Обсяг вступу - не більше 2-х сторінок. Основну частину лекції складають навчальні питання, де пояснюються науковий зміст теми, вузлові питання, проводиться система доказів із застосуванням доцільних методичних прийомів. Учбові питання розглядаються в їх діалектичному розвитку, з аналізом та узагальненням умов і факторів, які впливають на їх зміст та зміну. Основна частина лекції подається з урахуванням вимог сучасних досягнень історичної науки та принципів особистісно-орієнтованого навчання. Кожне

теоретичне положення повинно бути обґрунтоване та доведене, формування і визначення мають бути чіткими, насиченими глибоким змістом. Всі докази та пояснення спрямовані на досягнення поставленої мети, змісту та наукових висновків. Кожне учбове питання закінчується стислими, ясними висновками, що логічно підводять до наступного питання. На закінчення робляться висновки, які виходять із загального змісту лекції, визначаються стислі завдання, які постають перед студентами, даються відповіді на питання, визначається завдання на підготовку до наступних занять.

Семінари проводяться з основних та найбільш складних тем або розділів навчальної програми.

Мета семінару - поглибити та закріпити теоретичні знання, отримані на лекціях, групових заняттях та в процесі самостійної роботи над навчальною і науковою літературою, а також прищеплювати студентам навички самостійного пошуку, удосконалення, узагальнення та викладу матеріалу в усній формі. На семінари необхідно виносити основні питання теми, які потребують обґрунтування та розуміння. Учбові питання семінару не повинні дублювати питання лекцій, а теоретично мають поглиблювати тему, спрямовуючи студентів на творчу роботу з рекомендованою літературою. Як правило, семінарське заняття береться не більше, ніж 4-6 важливих (проблемних) питань. Розраховуючи час, доцільно визначити на реферат до 15 хвилин, на виступи - до 10 хвилин. У завданні до семінару подається більша кількість питань, ніж планується розібрати на занятті. Воно повинно видаватися студентам не пізніше дня прочитання лекції (циклу лекцій). У завданні відображаються: тема семінару та час, який на нього відводиться; учбові питання, які виносяться на заняття; теми рефератів, список додаткової та основної літератури; завдання для самостійної роботи; методичні рекомендації для підготовки до занять.

Під час розробки завдань для семінару викладач повинен запобігати постановці таких питань, на які є готові відповіді у статутах і підручниках. Основу методики проведення семінару повинна складати творча дискусія за активною участю всієї навчальної групи, аналіз проблем та пошук шляхів їх вирішення. У вступі, протягом 5-7 хвилин, викладач дає тему та мету заняття, обґрунтовує актуальність, значення теми, доповідає про вимоги основних документів до питань, що вивчаються, оголошує порядок проведення семінару.

Розгляд питань може починатися з заслуховування реферату та його обговорення. Питання, які розглядаються на семінарі ставляться, як правило, перед усіма студентами. Показником методичної майстерності на семінарах є вміння викликати дискусію та керувати нею, досягати обґрунтування студентами відповіді, її зв'язку з розв'язуванням практичних завдань. Інтенсифікація заняття, творча, активна робота кожного студента забезпечується: уникненням шаблонності методики; постановкою додаткових питань, які дозволяють упевнитися в глибині засвоєння матеріалу, уточненням розуміння студентами зв'язку питань, що вивчаються, з практикою; підведенням підсумків виступів у формі, яка викликає діяльне зацікавлення й інтерес студентів і яка спонукає до участі в обговоренні.

Під час семінару повинні створюватися проблемні ситуації, які вирішуються зусиллями викладача та студентів при їх максимальній самостійності. Під час обговорення слід регламентувати виступи, доцільно пропонувати доповідачам обговорювати не тільки зміст питань, а й методичну майстерність, ораторське мистецтво

товаришів. Не слід дозволяти читати доповідь по написаному. На кожне обговорене питання викладач повинен зробити ґрунтовний висновок, використовуючи, якщо доцільно, дошку, звернути увагу на позитивне та помилки, прагнучи до розуміння питань всіма студентами.

Консультація є однією з форм керівництва роботою студентів і надання їм допомоги в самостійному вивченні навчального матеріалу.

Консультації проводяться регулярно під час самостійної роботи і носять переважно індивідуальний характер. У разі поглиблення і закріплення знань, вироблення в студентів навичок збору, аналізу та узагальнення інформаційного матеріалу, підготовки доповідей і повідомлень, придбання і вдосконалення навичок публічних виступів, ведення наукових дискусій, консультації здійснюються науковими працівниками та керівним складом кафедри.

Самостійні заняття є додатковим методом вивчення учбового матеріалу та служать для цілеспрямованої підготовки студентів до майбутньої практичної діяльності. Вони повинні бути спрямовані на вдосконалення знань студентів, розвивати в них здатність самостійно осмислювати вивчений матеріал, формувати навички аналізу, пошуку методів вирішення завдань, розвивати творче мислення, сприяти розвитку таких якостей, як організованість, старанність, наполегливість, цілеспрямованість.

Самостійні заняття проводяться під керівництвом викладача. Для проведення всіх видів занять з „Управління соціальними процесами” розробляються лекції, плани семінарів, плани самостійних занять, плани проведення занять.

8. Методи контролю

Комплексна діагностика знань, умінь та навичок студентів з дисципліни „Управління соціальними процесами” здійснюється на основі результатів проведення поточного, модульного (тематичного), кредитного і підсумкового оцінювання знань.

Об'єктом рейтингового оцінювання знань студентів є програмний матеріал з дисципліни, засвоєння якого перевіряється під час контролю.

Поточне оцінювання здійснюється у процесі проведення занять. Його основним завданням є встановлення й оцінювання рівнів розуміння і первинного засвоєння окремих елементів модулів, встановлення зв'язків між ними та засвоєним змістом попередніх занять, закріплення знань, умінь і навичок.

Формами поточного (кредитного) оцінювання є індивідуальне і фронтальне опитування студентів, робота на семінарських заняттях, виконання студентами різних видів письмових робіт.

Завданням *підсумкового контролю* є перевірка глибини засвоєння студентами програмного матеріалу дисципліни, логіки та взаємозв'язків між окремими її розділами, здатність використання набутих знань.

Студенту ставиться «зараховано» з вивчення дисципліни за умови, що за результатами семестрового оцінювання знань він отримав 60 і більше балів за кредит.

Якщо за результатами семестрового оцінювання знань студент отримав менше 60 балів за кредит, дисципліна йому не зараховується й розглядається як академічна заборгованість.

Критерії оцінювання:

- а) при усних відповідях:
  - цілісність, правильність і повнота розкриття питання;
  - логіка викладення, культура мови;
  - впевненість та аргументованість;

- уміння використовувати положення історичних карт, плакатів, схем;
- використання основної і додаткової літератури;
- аналітичні міркування, уміння робити порівняння, висновки.

б) при виконанні письмових завдань, контрольних робіт, опрацюванні питань для самостійної роботи:

- повнота, правильність розкриття питання;
  - цілісність, систематичність, логічна послідовність, уміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, класифікувати, узагальнювати і формулювати висновки;
  - акуратність оформлення письмової роботи;
  - підготовка матеріалу за допомогою комп'ютерної техніки, технічних засобів.
- в) при виконанні завдань додаткової самостійної роботи:
- сучасність, актуальність, вміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, виявляти проблеми та розв'язувати їх, самостійність у виконанні робіт і оцінних суджень.

г) активність:

- активність під час проведення занять;
- бажання поліпшити результати в навчанні;
- своєчасність подання звітів, матеріалів, виконання поставлених завдань тощо.

8. Розподіл балів, які отримують студенти

Рівні навчальних досягнень студента

№ з/п	Рівні навчальних досягнень студента	Критерії оцінювання	Показники рейтингової оцінки в балах
1	Початковий	Студент володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно, має початкові уявлення про предмет, недостатньо тверді методичні навички, що потребує контролю з боку викладача під час проведення заняття.	11-59
2	Середній	Студент відтворює основний навчальний матеріал, здатний з помилками й неточностями дати визначення понять, виконує завдання за зразком. Має певні методичні навички, що не потребують контролю викладача під час проведення заняття.	60-69
3	Достатній	Студент володіє певним обсягом навчального матеріалу, здатний його аналізувати, робити висновки, виправляти допущені помилки, самостійно застосовує знання в стандартних ситуаціях, має достатні методичні навички для якісного проведення заняття із загальновійськової підготовки.	70-89

№ з/п	Рівні навчальних досягнень студента	Критерії оцінювання	Показники рейтингової оцінки в балах
4	Високий	Знання студента є глибокими, міцними, системними. Студент вміє аргументовано висловлює свої думки, проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі, має тверді методичні навички для якісного проведення заняття із загальновійськової підготовки.	90-100

Рейтингова оцінка студента формується шляхом сумування кількості балів, якими оцінюються сформованість знань, умінь і навичок під час засвоєння змісту елементів модуля.

Певна кількість балів може бути присвоєна студенту за такі навчальні досягнення:
Іспит з курсу

8. Шкала оцінювання: національна та ECTS

ОЦІНКА ЕКТС	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54	2 (незадовільно)	Не зараховано
FX	35-49		

9. Методичне забезпечення дисципліни

1. Методичні рекомендації щодо підготовки до лекційних та семінарських занять, виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань та самостійної роботи.
2. НМКД.

10. Рекомендована література

База

1. Галкина Г.П. Социология управления: от групп к коллективам: учебное пособие. – М., 2001.
2. Кравченко А.И. Социология менеджмента. - М., 1999.
3. Мартыненко Н.М. Основы менеджмента: Учебн. - К., 2003.
4. Основы социального управления: учебное пособие для вузов. / Под ред. А.Г.Гладышева, В.И.Иванова и др. – М., 2001.
5. Пилипенко В.Є., Вишняк О.І., Куценко О.Д. та ін. Спеціальні та галузеві соціології: Навч. посібн. - К., 2003.

6. Соціологія: Короткий енциклопедичний словник. Укладачі: В.І.Волович, В.І.Тарасенко, М.В.Захарченко та ін. - К., 1998.
7. Соціологія: Підручник / Под ред. В.П.Андрущенко. - Харків, 1998.
8. Социальный менеджмент: учебное пособие для студентов / Под ред. В.Н.Иванова и др. – М., 2001.
9. Тощенко Ж. Социология. Общий курс. - М.: Юрайт, 2001.
10. Щербина В.В. Социальные теории организации: словарь. – М., 2000.

Допоміжна

1. Герасимчук А.А., Палеха Ю.І., Шиян О.М. Соціологія. Навчальний посібник. - К.: Вид-во Європейського університету. - 2004.
2. Зоткін А. Роль регіональних еліт та столичного істеблішменту у формуванні владної еліти України. // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. - К., 2004. - №
3. Капитон В.П. Управленческая культура и мифы. Теории государственного управления. // Грани. - 2000. - № 3 (13).
4. Куценко О. Становлення соціальних класів як вияв самоорганізаційних процесів у суспільстві. // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. - К., 2002. - № 4.
5. Нагорний Б.Г. В пошуках сучасної управлінської парадигми. // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. - К., 2002.